

59 ככל המעיינות והמקואות, ולמשקל מינייהו **במנא** – לשאוב מהם
60 בכלי וליטול דרך שפיכה כדין נטילת ידים, **דכולי עלמא לא פליגי**
61 **דאסיר** – הכל מודים שאסור, מפני שמים אלו פסולים לנטילת ידים.
62 **כי פליגי** – ומה שנחלקו הוא באופן דפסקיניהו **בבת בירתא** –
63 שהפנה את המים ממקום נביעתם דרך חריץ קצר למקום אחר,
64 ובאותו מקום אין ארבעים סאה כשיעור מקוה, אלא שהם מחוברים
65 דרך החריץ למעין, ובוהו נחלקו, **מר** – רבי יוחנן **קבר**, שאסור
66 להטביל בהם את ידיו, משום שגורין **בת בירתא אטו מנא** – שיש
67 לגזור על חריץ זה, משום נטילה בכלי, כלומר שאם נתיר להטביל
68 בזה אף על פי שאין בו ארבעים סאה, יש לחוש שיטעו ויתירו אף
69 נטילה בכלי ממים אלו, ולא ישימו לב שהם פסולים לנטילה מחמת
70 שלא היתה להם שעת הכושר, **ומר** – חזקיהו **קבר**, שמוותר להטביל
71 בהם את ידיו ולא **גורין** שיטעו להתיר גם נטילה מהם בכלי.
72 **כתנאי** – מחלוקת זו בין חזקיהו לרבי יוחנן היא כמחלוקת התנאים,
73 ששנינו בברייתא, **מים שנפסלו משתיית בהמה כגון מים סרוחים,**
74 או חמי טבריה, אם נמצאים **בכלים, פסולים** לטבול מהם על הידים
75 דרך שפיכה, מפני שלנטילת ידים צריך דווקא מים הראויים לשתיית
76 בהמה, אבל כשהם **בכרקע, בשריץ** לטבול בהם את הידים. **רבי**
77 **שמעון בן אלעזר אומר**, אף כשהם נמצאים **בכרקע, לא** שהוא
78 מקוה כשר לענין שאם נטמא **טובל כהן את כל גופו, ואכל לא פניו**
79 **ידיו ורגליו** – אבל אין לטבול בהם את ידיו, להכשיר באכילה
80 במקום נטילת ידים. וגם על דברי רבי שמעון בן אלעזר יש להקשות,
81 **השתא כל גופו טובל כהן, ידיו ורגליו לא כל שכן. אלא לאו,**
82 צריך ליישב גם את דבריו **דפסקיניהו בבת בירתא**, וכפי שפירשנו
83 את מחלוקת חזקיהו ורבי יוחנן, **ובהא פליגי, דמר** – רבי שמעון בן
84 אלעזר **קבר, דגורין בת בירתא אטו מנא, ומר** – תנא קמא **קבר,**
85 **לא גורין.** ונמצא שכבר נחלקו התנאים במחלוקת חזקיהו ורבי יוחנן.
86 טעם מצות נטילת ידים לאכילה: **אמר רב אידי בר אבין אמר רב**
87 **יצחק בר אשיאי,** טעם מצות נטילת ידים לחולין הוא **מפני כרף**
88 **תרומה** – כיון שכהן האוכל תרומה צריך לטבול ידיו מן הדין, מפני
89 שסתם ידים גזרו עליהן טומאה, ופוסלות את התרומה בנגיעתן,
90 תיקנו חכמים שכל אדם מ ישראל יטול ידיו אפילו קודם אכילת
91 חולין, וממילא יהיו הכהנים מורגלים בכך ויטלו גם קודם אכילת
92 תרומה. **ועוד** טעם נוסף לנטילת ידים לחולין, **משום מצוה.**
93 שואלת הגמרא: **מאי מצוה** – איזו מצוה יש בנטילת ידים לחולין.
94 עונה הגמרא: **אמר אבאי, מצוה לשמוע דברי חכמים** – שלאחר
95 שתיקנו חכמים לטבול ידים לחולין, הרי הנוטל מקיים בזה מצוה
96 לשמוע דברי חכמים כמו שנאמר (דברים יא) **'על פי התורה אשר**
97 **יורוך וגו'.**
98 **רבא אמר**, כוונת הטעם השני, **שמצוה לשמוע דברי רבי אלעזר בן**
99 **עזריה** שדרש מצות נטילת ידים מהכתוב, **דכתיב (ויקרא טו יא) 'וכל אשר**
100 **יגע בו הוב וידיו לא שטף במים, אמר רבי אלעזר בן עזריה, מכאן**
101 **סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה, אמר ליה רבא לרב נחמן,**
102 **מאי משמע** – איך יש לדרוש מכתוב זה מצות נטילת ידים, **דכתיב**
103 **'וכל אשר יגע בו הוב וידיו לא שטף במים וכבס בגידיו ורחץ במים**
104 **וטמא עד הערב, ולכאורה משמעות הפסוק שהנטמא מן הוב אינו**
105 **טמא אלא אם לא שטף ידיו במים, ויש לתמוה, הא שטף** – וכי אם
106 שטף את ידיו במים מהיור מנגיעתו בוב, **הא מבידה בעי** – הרי צריך
107 טבילה לכל גופו, כפי שמסיים הפסוק **'ורחץ במים וטמא עד הערב,**
108 **אלא יש לדרוש דהכי קאמר** – כך כוונת הפסוק, מי שנגע בוב, וכן
109 אדם **אחר** שלא נגע בוב אלא **שלא שטף** ידיו במים, **טמא הוא, והרי**
110 זה נרמז שצריך לטבול ידיו קודם האכילה, שאם לא כן נחשב טמא.
111 דין נטילת ידים לאכילת פירות: **אמר רבי אלעזר אומר רבי אושעיא,**
112 **לא אמרו חכמים שיש חובת נטילת ידים לפירות וכן לשאר**
113 **מאכלים לבד מפת,** ואין הנטילה לפני אכילת פירות **אלא משום**
114 **נקיות בלבד.** מבארת הגמרא: **כבוד מינה** – סברו בני הישיבה לדייק
115 מדבריו, שרק חובה הוא **דליפא, הא מצוה איכא** – אבל יש בזה
116 מצוה משום נקיות, **אמר להו רבא, לא זו כוונתו, אלא אין בזה לא**

1 **חזונה** – ראה השד את בני הבית, **דקא שרו מיא מפומא דתצנא**
2 – ששופכים מעט מים מפי החבית קודם שתייתם, **אמר להם השד,**
3 **אי הוה ידענא דרגיליתו למיעבד הכי** – אם הייתי יודע שאתם
4 רגילים לעשות כן, **לא איעבדי** – לא הייתי מתעבב, שבאופן זה אין
5 המים הרעים מוזקים.
6 מעשים ללמד על חשיבות נטילת ידים: **כי אתא** – כשבא **רב דימי**
7 מארץ ישראל לבבל, **אמר, מים הראשונים** שקודם אכילת פת
8 **האיכילו בשר חזיר,** כלומר אדם שזולזל בנטילת ידים, גרם לו
9 להיכשל באכילת בשר חזיר, שפעם אחת נכנס לחנותו של אדם
10 שהיה מוכר בשר כשר לשוואר ובשר חזיר לנכרים, וכשראה שלא
11 נטל ידיו, סבר שהוא נכרי והאיכילו בשר חזיר. ומים **אחרונים הוציאו**
12 **את האשה מבטלה,** כלומר אדם שזולזל במים אחרונים גרם בכך
13 שיגרש את אשתו, שפעם אחת התארחו חכמים אצל כידור, והפקידו
14 אצלו את ממונם, ולאחר זמן כפר בפקדון, ראו החכמים על שפמו
15 שיירי מאכל ערשמים, שלחו לאשתו שבעלה צויה לתת את כספם,
16 ונתן סימן שאכל באותו יום ערשמים, נתנה להם, וכשבא כידור לביתו
17 כעס על אשתו וגירשה, ועל זה אמרו מים אחרונים הוציאו אשה
18 מבעלה, שאם היה זהיר במים אחרונים, היה מנקה בידיו הלחות את
19 שפמו ולא היו רואים שאכל ערשמים.
20 גירסת אחרת: **כי אתא רבין מארץ ישראל אמר, מים ראשונים**
21 **האיכילו בשר נבלה,** שהחזוני לא האיכילו בשר חזיר אלא בשר
22 נבילה, ומים **אחרונים הרגו את הנפש** – גרמו להריגת נפש, כלומר
23 שכידור במעשה הנוכר לא גירש את אשתו אלא הרגה, על שנתנה
24 את הכסף לחכמים.
25 סימן לזכירת הגירסאות: **אמר רב נחמן בר יצחק, וסימניה של**
26 **תטעה מי מהאמוראים אמר אחרונים הוציאו אשה מבעלה,** ומי אמר
27 הרגו את הנפש, אחוז את הסימן כאילו שני הדברים נעשו בה, וכיון
28 שידוע שרב דימי בא מארץ ישראל לבבל קודם רבין, ממילא נזכר
29 שכי **אתא רב דימי אמר, שאפכה** – שבעלה גירשה, **ואתא רבין**
30 **אמר, שקמלה** – שבעלה הרגה, ואין להפוך את הדעות, שאי אפשר
31 גירשה לאחר שנהרגה.
32 גירסת נוספת: **רבא אמר מתיני קדא מהני וקדא מהני** – רבי אבא
33 שנה את אחד המעשים בנוסחתו של רב דימי, ואת המעשה השני
34 בנוסחתו של רבין, ובשניהם נקט **לחומרא** – את המעשה החמור
35 יותר, כלומר מים ראשונים האיכילו בשר חזיר (כרב דימי), שבשר
36 חזיר חמור מנבילה שיש בו שני איסורים, ומים אחרונים הרגו את
37 הנפש (כרבין).
38 דין נטילת ידים במים חמים: **איתמר, חמי האור** – מים שהוחמו על
39 ידי אש, **חזקיה אמר, אין נוטלים מהן לידים** שהם פסולים אף
40 לנטילת מים ראשונים, **ורבי יוחנן אמר, נוטלין מהם לידים** קודם
41 האכילה. **אמר רבי יוחנן** ראייה לדבריו, **שאלתי את רבן גמליאל**
42 **בני של רבי שהיה חסיד וגופו אוכל בתהרות** – חולין בטהרה, **ואמר**
43 **לי שכל גדולי ישראל שבגליל היו עושין בן ונוטלים ידיהם במים**
44 **חמים.**
45 מחלוקת נוספת: **חמי טבריא** – מעין הנובע מים רותחים בעיר
46 טבריה, **חזקיה אמר, אמנם אין נוטלין מהם לידים, אבל מטבילין**
47 **בהן את הלידים** אם יש בהם ארבעים סאה במקום אחד, כדין מקוה.
48 **ורבי יוחנן אמר,** אמנם אם נטמא וצריך לטבול את **כל גופו, טובל**
49 **בהן, שדינם כמקוה כשר הראוי לטבילת הגוף, אבל לא רוחץ בהם**
50 **פניו ידיו ורגליו, שכשם שאינם כשרים לנטילת ידים, כך אינם**
51 **כשרים לטבילת הידים בהם לאכילת פת במקום נטילת ידים.**
52 מקשה הגמרא: הרי טבילה מועילה לידים יותר מנטילה, ואם כן קל
53 וחומר הוא, **השתא כל גופו טובל בהם, פניו ידיו ורגליו לא כל**
54 **שכן** – אם מועילים מים אלו לטבילת כל הגוף, כל שכן שיש להם
55 להועיל לטבילת הידים לאכילה.
56 מתרצת הגמרא: **אמר רב פפא, כשהמים נמצאים במקומן** –
57 שמוחברים למקום נביעתם מהקרקע, **דכולי עלמא לא פליגי דשרי**
58 – הכל מודים שמוותר לטבול בהם את ידיו, שיש עליהם שם טבילה

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' א

20 לא נאמר אלא לאחר אכילת פת, ולא לאחר אכילת פירות, שאם
21 היה מצוה לזמן אף לאחר אכילת פירות, היו רבי אמי ורבי אסי
22 מצרפים אותי לאכילתם כדי לקיים מצות זימון. ג. וְשָׁמַע מִיָּנָה –
23 וממה שבירכו כל אחד בפני עצמו, ולא הוציא האחד את חברו
24 בברכה אחרונה, יש ללמוד ששנים שאכלו יחד, מְצוּה לִיחַלֵּק
25 בשעת ברכת המזון ולברך כל אחד בפני עצמו, ולא יוציא האחד את
26 חברו בברכה אחרונה.
27 ראיה לדין זה: תִּנְיָא נְמִי הָבִי, שְׁנַיִם שְׂאֵבְלוּ יחד פת, כיון שאין מצות
28 זימון אלא בשלשה, מְצוּה לִיחַלֵּק ולברך ברכת המזון כל אחד בפני
29 עצמו, ולא יוציא האחד את חברו בברכתו, כְּמָה דְבָרִים אָמֹרִים
30 שְׁהָיוּ שְׁנַיִהֶם סוֹפְרִים – תלמידי חכמים היודעים את נוסח ברכת
31 המזון, אֲכָל אם היה אֶחָד סוֹפֵר – תלמיד חכם, וְאֶחָד היה פוֹר –
32 עם הארץ שאינו בקי בנוסח ברכת המזון, הַסוֹפֵר מְבָרֵךְ בקול, וְבוֹר
33 יוֹצֵא ידי חובתו על ידי שמיעתו.
34 ברייתא המפרשת עד היכן צריך ליטול ידיו: תָּנוּ רַבָּנָן, מצות נְטִילַת
35 יָדַיִם לְאֹכִילַת חוּלִין, היא עַד הַפֶּרֶק השני של האצבעות, שכיון
36 שאין הנטילה אלא משום סרך תרומה, די בנטילת ראשי האצבעות
37 שבהן נוגע במאכל, ובנטילת ידים לְתְרוּמָה החמירו יותר

1 חוֹבָה וְלֹא מְצוּה, ואינו אֶלָּא רְשׁוּת למי שחפץ ליטול ידיו קודם
2 אכילת פירות משום נקיות.
3 מבארת הגמרא: וּפְלִיגָא דְרַב נַחֲמָן – מאמר זה של רבי אושעיא
4 שרשות ליטול ידיו לפירות משום נקיות, חולק על דברי רב נחמן,
5 דְאָמַר רַב נַחֲמָן, תְּנוּטָל יָדָיו לְפִירוֹת, אִינוּ אֶלָּא מְנַסֵּי הָרוּחַ – הרי
6 הוא בעל גאווה, שמראה עצמו שמחמיר בדברים המותרים, ואסור
7 לאדם לנהוג בגסות הרוח, לפיכך אסור ליטול ידים לפירות.
8 מעשה בענין נטילת ידים לפירות: אָמַר רַבָּה בַר בַּר הֵנָּה, הָיָה
9 קְאִימָנָא קָמִיה דְרַבִּי אָמִי וְרַבִּי אָפִי – הייתי עומד לפני רבי אמי ורבי
10 אסי, אִיתָנוּ לְקַמְיָהוּ כְּלַבְלָה דְפִירֵי – הביאו לפניהם סל מלא
11 פירות, וְאָכְלוּ מִן הַפִּירוֹת וְלֹא מְשׁוּ יְדֵיהֶוּ – ולא נטלו ידיהם קודם
12 האכילה, וְלֹא יָהֲבוּ לִי מִיָּדִי – ולא נתנו לי דבר לאכול, וּבְרִיךְ הַד
13 הַד לְחַוְדִּיהָ – ובירך כל אחד מהם ברכה אחרונה בפני עצמו. מסכם
14 רבה בר בר חנה: שָׁמַע מִיָּנָה תֵּלַת – יש ללמוד ממעשה זה שלשה
15 חידושים להלכה, א. שָׁמַע מִיָּנָה ממה שלא נטלו ידיהם קודם אכילת
16 הפירות שאִין מצות נְטִילַת יָדַיִם לְפִירוֹת. ב. וְשָׁמַע מִיָּנָה ממה שלא
17 נתנו לי לאכול עמם מן הפירות שאִין מְזַמְּנִין עַל תְּפִירוֹת – שאין
18 אומרים ברכת זימון אחר אכילת פירות, כלומר שמה ששינינו (ברכה
19 מה) שלשה שאכלו כאחד חייבים לזמן ולומר 'נברך שאכלנו משלו',

20 בתרומה כשיעור נטילת ידים לחולין.
 21 **אָמַר רַב הַדְיָא, הִנֵּה קַאִמְנָא קַמֵּיה דְרַבֵּי אָמִי –** הייתי עומד לפני
 22 רבי אמי, ושמעתי ממנו **שָׁמַר, עַד פְּאַן –** עד הפרק השלישי שבסוף
 23 האצבעות **בֵּין לְחֹלִין בֵּין לְתַרְוּמָה,** והיינו **לְחֹמְרָא –** שיש להחמיר
 24 בחולין כמו בתרומה, **וְלֹא תִימָא שְׂרַק רַבֵּי אָמִי חֲחִמִּיר בּוּזָה, מְשֹׁם**
 25 **דְּבִהֶן הוּא** ורגיל לאכול תרומה, וכדי שלא יטעה החמיר ליטול ידים
 26 אף לאכילת חולין כמו לתרומה, אבל מי שאינו אוכל תרומה אינו
 27 צריך להחמיר בזה, **דְּהָא רַבֵּי מִיִּישָׂא בַר פְּרִיָה דְרַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי**
 28 **הוּא לְיוֹנָא –** הוא לוי ואינו כהן, ואם כן אינו אוכל תרומה, וכל זאת
 29 גם הוא החמיר **וְאָמַר עַד פְּאַן –** עד סוף הפרק השלישי שבסוף
 30 האצבעות **בֵּין לְחֹלִין בֵּין לְתַרְוּמָה, לְחֹמְרָא,** ומבואר שכל אדם יש
 31 לו להחמיר בכך.
 32 הלכה בענין נטילת ידים לאכילה: **אָמַר רַב, נוֹטֵל אֶדָם אֶת שְׁתֵּי יָדָיו**
 33 **כְּשֶׁקַּם מִמִּטְתּוֹ בְּשַׁחְרִית, וּמִתְנַהַג עֲלֵיהֶן שְׂתוּעִיל נְטִילָה זו לְכָל הַיּוֹם**
 34 **בּוֹלוֹ שְׁבַכְל פְּעַם שִׁירְצָה לֵאכּוֹל פֶּת, וְיֹכַל לֵאכּוֹל בְּלֹא נְטִילָה עַל סִמְךָ**
 35 **נְטִילָה זו שְׁנַטְל בְּשַׁחְרִית, וּבִלְבַד שִׁישְׁמֹר עַל יָדָיו בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם**
 36 **מִלְטַפְס וּמִלְטַמָּא, וְלֹא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִשְׁמִירְתָם.**
 37 הוראה למעשה בענין זה: **אָמַר לְהוֹ רַבֵּי אָבִינָא לְבָנֵי**

1 וצריך ליטול ידיו **עַד הַפְּרָק** השלישי, שהוא בסוף האצבעות,
 2 ובקידוש ידים **וְרָגְלִים בְּמִקְדָּשׁ צָרִיךְ לִיטוֹל** את כל היד **עַד הַפְּרָק**
 3 העליון שהוא מקום חיבור היד עם הקנה.
 4 הברייתא ממשיכה בדיני חציצה בנטילת ידים: **וְכָל דְּבַר שְׂכֻשָׁהוּא**
 5 **נִמְצָא עַל הַגּוֹף חוֹצֵץ בְּמִבְּרִילָה בְּנוּף,** כגון שהוא דבר שמקפיד עליו,
 6 ואפילו על מיעוט הגוף, או שנמצא על רוב הגוף אף על פי שאינו
 7 מקפיד עליו, **חוֹצֵץ גַּם כֵּן בְּנְטִילַת יָדַיִם לְחֹלִין,** אם הוא מונח על
 8 היד במקום הנטילה. **וְכֵן חוֹצֵץ גַּם בְּקִידוּשׁ יָדַיִם וְרָגְלַיִם בְּמִקְדָּשׁ.**
 9 הגמרא חוזרת לדון עד היכן צריך ליטול ידיו: **אָמַר רַב, עַד פְּאַן**
 10 **שִׁיעוֹר נְטִילַת יָדַיִם לְחֹלִין,** והראה בידו על הפרק השני שבאמצע
 11 האצבעות, **וְעַד פְּאַן שִׁיעוֹר נְטִילַת יָדַיִם לְתַרְוּמָה,** והראה בידו על
 12 הפרק השלישי שבסוף קשרי האצבעות, והיינו כדברי הברייתא.
 13 **וְשְׁמוּאֵל אָמַר, עַד פְּאַן שִׁיעוֹר נְטִילַת יָדַיִם בֵּין לְחֹלִין בֵּין לְתַרְוּמָה,**
 14 והראה בידו על הפרק השלישי שבסוף קשרי האצבעות, שלדעתו
 15 אין לחלק בין חולין לתרומה, ונקט בשניהם **לְחֹמְרָא,** כלומר שיש
 16 להחמיר אף בחולין כמו שיעור הנטילה לתרומה. **וְרַב שְׁשֵׁת אָמַר,**
 17 **עַד פְּאַן שִׁיעוֹר נְטִילַת יָדַיִם בֵּין לְחֹלִין בֵּין לְתַרְוּמָה,** אבל הראה
 18 בידו על הפרק השני שבאמצע האצבעות, שגם לדעתו אין לחלק בין
 19 חולין לתרומה, ונקט בשניהם **לְקוֹלָא,** כלומר שיש להקל אף

המשך ביאור נמס' חולין ליום ראשון עמ' א

9 דווקא **בְּצוּנָה, מִפְּנֵי שְׂמִימִים חֲמִין מְפַעְפְּעִין וְ-מִמְרַכְבִּים אֶת הַיָּדִים,**
 10 **וְנִמְצָא שְׂאִין הֵם מְעַבְרִין אֶת הַיּוֹהֵמָא שֶׁל הַתְּבַשְׂלִי, אֲלֵא לֹא לְהִיפֵךְ**
 11 **הֵם גּוֹרֵמִים שׁוֹזְהָמַת הַתְּבַשְׂלִי תִּיבַעַל בִּידָיִם.**
 12 מה ששינונו, **מֵיָם רְאִשׁוֹנִים נוֹטְלִין בֵּין בְּחִמִּין בֵּין בְּצוּנָה, אָמַר רַב**
 13 **יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבֵּי יֵנְאִי, לֹא שְׂנִי דִין זֶה שֶׁאֲפָשֶׁר לִיטוֹל יָדַיִם**
 14 **לְמֵיָם רְאִשׁוֹנִים אֲפִילוֹ בְּמֵיָם חֲמִים אֶלָּא בְּאוֹפֵן שְׁחֹחִים הַמֵּיָם מוֹעֵט**
 15 **וְאִין תְּיָד**

1 אחרת: **וְאָמַרִי לָהּ,** מים אחרונים **אֵין נוֹטְלִין** אותם **עַל גְּבֵי קַרְקַע.**
 2 שואלת הגמרא: **מָאֵי בִּינְיִיהוּ –** מה ההבדל בין הלשונוות, הרי לפי
 3 שניהם אין ליטול על גבי קרקע. עונה הגמרא: **אִיבָא בִּינְיִיהוּ, אִם**
 4 **מוֹתֵר לִיטוֹל מֵיָם אַחֲרוֹנִים עַל גְּבֵי קִינְסָא –** התיבות עצים וקסמין,
 5 שלפי הלשון הראשונה אין ליטול עליהם, שהרי אינם כלי, ולפי
 6 הלשון השניה אפשר ליטול עליהם, שהרי אינו נוטל על גבי קרקע.
 7 הלכה נוספת: **מֵיָם רְאִשׁוֹנִים, נוֹטְלִין** אותם **בֵּין בְּמֵיָם חֲמִין וּבֵין**
 8 **בְּצוּנָה –** במים צוננים, אבל מים **אַחֲרֹנִים אֵין נוֹטְלִין** אותם **אֶלָּא**

המשך ביאור נמס' חולין ליום שני עמ' א

20 לא נאמר אלא לאחר אכילת פת, ולא לאחר אכילת פירות, שאם
 21 היה מצוה לזמן אף לאחר אכילת פירות, היו רבי אמי ורבי אסי
 22 מצרפים אותי לאכילתם כדי לקיים מצות זימון. ג. **וְשִׁמְעַע מִינָה –**
 23 וממה שבירכו כל אחד בפני עצמו, ולא הוציא האחד את חברו
 24 בברכה אחרונה, יש ללמוד **שְׁנֵינָם שְׁאֶכְלוּ יַחַד, מְצוּהָ לִיחְלַק**
 25 **בשעת ברכת המזון ולברך כל אחד בפני עצמו, ולא יוציא האחד את**
 26 **חבירו בברכה אחרונה.**
 27 ראה לדן זה: **תַּנְיָא נְמִי הָכֵי, שְׁנֵינָם שְׁאֶכְלוּ יַחַד פֶּת, כִּיּוֹן שְׂאִין מִצּוֹת**
 28 **זִימּוֹן אֲלֵא בְּשִׁלְשָׁה, מְצוּהָ לִיחְלַק וּלְבָרַךְ בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן כֹּל אֶחָד בְּפִנֵּי**
 29 **עַצְמוֹ, וְלֹא יוֹצִיא אֶחָד אֶת חֲבִירוֹ בְּבִרְכָתוֹ, בְּמַה דְּכָרִים אָמֹרִים**
 30 **שְׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם סוֹפְרִים –** תלמידי חכמים היודעים את נוסח ברכת
 31 **הַמּוֹזֵן, אֶכְלֵ אִם הִיא אֶחָד סוֹפֵר –** תלמיד חכם, **וְאֶחָד הִיא בּוֹר –**
 32 **עם הארץ שאינו בקי בנוסח ברכת המזון, הוֹסֵפֵר מְבָרְךְ בְּקוֹל, וּבוֹר**
 33 **יוֹצֵא יָדֵי חוּבְתוֹ עַל יָדֵי שְׁמִיעוֹתוֹ.**
 34 ברייתא המפרשת עד היכן צריך ליטול ידיו: **תְּנִי רַבְנֵן, מִצּוֹת נְטִילַת**
 35 **יָדַיִם לְאֲכִילַת חוֹלִין, הִיא עַד הַפְּרָק הַשְּׁנִי שֶׁל הָאֲצִבְעוֹת, שְׂכִיּוֹן**
 36 **שְׂאִין הַנְטִילָה אֲלֵא מְשוּם סֵרַךְ תְּרֹמָה, דִּי בְּנְטִילַת רִאשֵׁי הָאֲצִבְעוֹת**
 37 **שְׁבִהֶן נוֹגַע בְּמֵאֲכָל, וּבְנְטִילַת יָדַיִם לְתַרְוּמָה חֲחִמִּירוּ יוֹתֵר**

1 **חֹזְבָה וְלֹא מְצוּהָ, וְאִינוּ אֶלָּא רְשׁוּת** למי שחפץ ליטול ידיו קודם
 2 אכילת פירות משום נקיות.
 3 מבארת הגמרא: **וְפִלְגֵינָא דְרַב נַחְמָן –** מאמר זה של רבי אושעיא
 4 שרשות ליטול ידיו לפירות משום נקיות, חולק על דברי רב נחמן,
 5 **דְּאָמַר רַב נַחְמָן, הַנּוֹטֵל יָדָיו לְפִירוֹת, אֵינוּ אֶלָּא מְגַסֵּי הָרוּחַ –** הרי
 6 הוא בעל גאווה, שמראה עצמו שמחמיר בדברים המותרים, ואסור
 7 לאדם לנהוג בגסות הרוח, לפיכך אסור ליטול ידים לפירות.
 8 מעשה בענין נטילת ידים לפירות: **אָמַר רַבָּה בַר פַּר חֲנָה, הִנֵּה**
 9 **קַאִמְנָא קַמֵּיה דְרַבֵּי אָמִי וְרַבֵּי אָסִי –** הייתי עומד לפני רבי אמי ורבי
 10 **אסי, אֵיתָנוּ לְקַמֵּיהוּ בְּלִבְלָה דְפִירֵי –** הביאו לפניהם סל מלא
 11 פירות, **וְאֶכְלוּ מִן הַפִּירוֹת וְלֹא מְשׁוּ יְדֵיהֶוּ –** ולא נטלו ידיהם קודם
 12 האכילה, **וְלֹא יְהָבּוּ לִי מִיָּד –** ולא נתנו לי דבר לאכול, **וְכִרְיָךְ תֵּד**
 13 **תֵּד לְחֹנְדִיָּה –** ובירך כל אחד מהם ברכה אחרונה בפני עצמו. מסכם
 14 רבה בר בר חנה: **שְׁמַע מִינָה תֵּלַת –** יש ללמוד ממעשה זה שלשה
 15 חידושים להלכה, א. **שְׁמַע מִינָה מַמָּה שְׁלֹא נְטִלוּ יָדֵיהֶם קֹדֶם אֲכִילַת**
 16 **הַפִּירוֹת שְׂאִין מִצּוֹת נְטִילַת יָדַיִם לְפִירוֹת. ב. וְשִׁמְעַע מִינָה מַמָּה שְׁלֹא**
 17 **נָתַנוּ לִי לֵאכּוֹל עִמָּם מִן הַפִּירוֹת שְׂאִין מְזַמְנִין עַל הַפִּירוֹת –** שאין
 18 **אוֹמְרִים בְּרַכַּת זִימּוֹן אַחַר אֲכִילַת פִּירוֹת, כְּלוֹמֵר שְׂמַה שְׁשִׁנְנוּ בְּרַכַּת**
 19 **שְׁלֹשָׁה שְׁאֶכְלוּ כְּאֶחָד חֲיִיבִים לְזַמֵּן וְלוֹמַר 'בְּרַךְ שְׁאֶכְלָנוּ מִשְׁלוֹ',**